

szinte észrevétlenül csoportosítja elénk a mérgező jelentéktelenségeket, amelyek a szereplőkből is alig váltanak ki egy-egy szélesebb gesztust, de a felszín alatt annál hatásosabban folytatják gyilkos munkájukat. Eszközei nemesek, módszere nem az analitikus íróké s így a feszültséget is könnyebben viszi át olvasójára.

Adrienne Mesurat döbbenetes története több nyelven került Európa olvasóközönsége elé és megszerezte írójának a legelőkelőbb angol díjak egyikét is. Ez a siker azt bizonyítja, hogy hiába traktálják a közönséget mondvacsinált limonádés érzélgősségekkel és hapy end-es történetkéikkel, érdeklődése az igazi irodalom iránt, amely az emberi lélek mély történéseit a legnemesebb és legkomolyabb eszközökkel tárja föl, — érintetlen maradt.

Majthényi György.

Magyar irodalmi ritkaságok. (3. *Bennyák Bernát: Joas.* Budapesti piarista gimnázium kiadása. *Bessenyei: Jámbor szándék.* Verbőczyi reálgimnázium kiadása. — 5. *Károlyi Gáspár: Két könyv.* Budapesti ev. Leánykollégium kiadása.)

A sorozat első két számát az az iskola adta ki, amelyben a szerkesztő Vajthó László tanít és diákjai az ő vezetésével állították össze a kiadásra kerülő szöveget. Ezt a három számot azonban már három különböző iskola tanárai és diákjai adták ki, tehát a Vajthó által felvetett eszmét mások is jónak találják és félretéve az emberi hiúság kicsinyes szempontjait, követik a kezdeményező tanár és iskola példáját. A sorozat programjából kiderül, hogy a vidéki iskolákra is átterjed a kiadási kedv, tehát valószínűleg egy országos mozgalommal kell számolnunk, amelynek előnyeit és hátrányait mérlegre kell vetnünk.

Az első kérdés, amely az ember eszébe jut, érdemes-e kiadni ezeket a régi írásokat, amikor a régi irodalom

javát már úgyis megkaphatjuk, e sorozat legfeljebb kevésbé értékes művekre szorítkozhatik? Ne hivatkozzunk külföldi példákra, ahol a legjelentéktelenebb írókat is díszesen adják ki, mert külföldön is csinálhatnak az emberek fölösleges dolgokat, csak a józan észre és a jól felfogott nemzeti érzésre hallgassunk. Van-e magyar szakos tanár, aki nem szégyenlette magát, amikor találkozott egy-egy nagy történelmi fontosságú írónk neve mellett a kiadatlan művek egész seregével. Előfordulhat külföldön, hogy a kiadási láz fölösleges munkát végez és olyan írókat emel ki a feledés porából, akik oda valók voltak. De nálunk csak eddigi közömbösségünk és nemtörődömiségünk mulasztásait hozza helyre. A sorozat szerkesztőjére nehezedik a gond, hogy ne az amúgy is jól kiadott írók tizenheted rangú munkáit vegye programjába, ne ismeretlen írókat akarjon felfedezni, hanem régóta érzett hiányokat pótoljon.

A sorozat kiadásának módja is ellenmondásokat válthat ki. A régi írókat mai helyesírással közlik. Vitathatatlan, hogy történeti hűség szempontjából ez az eljárás hibás és a tudományos kutatók egy része nem használhatja majd a kiadványokat. Nyelvtörténészek ezentúl is majd az eredeti kézírathoz fordulnak, de irodalomtörténeti és esztétikai szempontból a kiadvány nem veszít semmit az átírással, sőt hasznát veszi, mert olvashatóbb, azonkívül a nemzetkemberek számára is hozzáférhetőbb lesz. A szerkesztő — úgy lát-szik — lemondott a kevesebb nyelvész-ről, hogy esetleg több laikust nyerjen meg.

Ennek az átírásnak azonban nagy pedagógiai értéke van. A régi szöveg másolását rendszeren egy-egy osztály tanulói végzik. A betűszerinti másolás arra csábítaná a diákot, hogy csak a külsőségekre figyeljen, hogy az érte-

lemre ne is gondoljon, csak rója egymásután a betűket. Az átírás arra kényszeríti a másolót, hogy meg is értse a szöveget, néha gondolkozzék is nehézségein. Az eredmény az lesz, hogy az a diák, aki tíz-tizenöt oldalt lemásolt a szövegből, jobban megismeri a régi író, mint az, aki két oldalt «bevágott» az irodalomtörténetből. A középiskolai irodalomtanításnak nemcsak az a célja, hogy megismertesse a diákokkal a magyar irodalmat, hanem az is, hogy bevezesse őket az irodalmi életbe. Ezt a célt szolgálják az önképzőkörök.

Mennyivel többet ér az ilyen szövegkiadás, amikor lelkiismeretes munkához szokik a diák és egy-egy író keresztül egy egész korszak gondolkodásmódjába, stílusába és eszmévilágába pillant bele, mint önképzőkörök fűzfapoézise, rossz novellái és nagyképű vagy pajtáskodó bírálatai. E sorozat legfőbb érdeme nem az a haszon, amit a kiadás tényével nyer az irodalom, hanem az a diszpozíció, ami az ifjúság lelkében marad meg, az érdeklődés az irodalom iránt, amelynek egyszer már közvetlen közelébe kerültek.

A most kiadott három füzet mindegyike érdekes szöveget tartalmaz. Iskoladramáink közül talán a piaristákéi a legfontosabbak. Pállya István és Simai Kristóf már kiadott darabjai után most Benyák Bernátét adja ki *Perényi József*. Bessenyei Jámor Szándékának fontosságát mindenki ismeri (kiadó *Várady Zoltán*), Károlyi Gáspár *Két Könyve* pedig a reformáció korát eleveníti föl. Irodalomtörténeti érdekessége nemcsak abban áll, hogy a nagy bibliafordító munkái közé tartozik, hanem abban is, hogy ugyanarra a kérdésre keres feleletet, mint Magyary közismert munkája és korban azt meg is előzi. (Kiadó *Jablonsky Piroška*.)

E kiadások nemcsak a szakemberek figyelmét érdemlik meg, hanem a

művelt közönségét is. Aki élvezni tudja egy kor szellemét, amely egy-egy könyv sorain keresztül megelevenedik, örömét találja Károlyi Gáspár bibliai történetekkel teletűzdelt és a világ végét jósolható, komor és nemes erkölcsjavító szándékában és lelkesülhet a Jámor Szándék okfejtésén, amelyet a nyilvánvaló dolgok agyonokolásai és az olyan ember felkiáltásai tarkítanak, aki hozzászokott a süket fülekhez és az alvó, nehezen mozdítható magyarokhoz. Benyák Joas-a jó példa a primitív, erejét próbálgató drámaíróra, aki még nem tudja árnyalni hangját, ezért állandóan a leghevesebb érzések dúlnak a szereplők lelkében. Öröm nincs itt, csak ujjongás, nincs szomorúság, csak kétségbeesés.

Fábián István.

Jankovics Marcell dr. : Észak szigeteli. (Concordia kiadás, Pozsony.) Útleírásokhoz ép olyan különleges tehetség kell, mint teszem azt, a drámaíráshoz. Az útleírónak nemcsak látnia kell, de mindazt, amit látott, úgy kell visszaadnia, hogy az olvasóban is ugyanazokat a benyomásokat keltse, ugyanazokat az emlékeket ébressze, mint amelyek az utazó lelkén hullámzottak át útközben. Az olvasó együtt akar utazni az útleíróval; látni is akarja a tájat, a hajót, a tengert, de egyúttal érezni is akarja, amit egy-egy kikötő, egy-egy új város látása jelenthet. Élményt keres, amelyet a saját élményévé mélyíthetne olvasás közben, a saját vágyait akarja kiélni, a saját reminiscenciáit életre kelteni.

Jankovics Marcell dr. könyve bőven ad alkalmat erre az olvasónak. Díszesen kiállított könyve egy luxusutazás leírt emlékeit tartalmazza. Az út Skóciát, az Orkney- és a Faröer-szigeteket, Islandot, a Spitzbergákat, a Lofotokat és Norvégiát érintette. Gyönyörű út, amely ezernyi látni-velővel szolgált és ezernyi szépet kelt életre az olvasóban is. Jankovics dr.